

Отже, право на свободу є конституційним правом кожної особи, що не може бути порушеним та обмеженим без законних на те підстав. Проте велике значення наразі мають обставини, від яких залежить можливість держави забезпечувати ефективно їх дотримання. Тому, з проведенням дослідження, можна зробити висновок, що в умовах сьогодення дане право потребує особливої охорони та засобів захисту. Правова національна та міжнародна політики повинна звертати увагу на всі сучасні події, які відбуваються у світі, разом і в Україні, щоб сприяти належному захисту прав осіб на свободу та особисту недоторканість. Така потреба виникає із зобов'язання держави захищати права людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Слінько Т. М. Конституційно-правове забезпечення права на свободу та особисту недоторканість в Україні. Європейські перспективи. 2015. № 6. С. 93-98.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
3. Тупицький О. М. Конституційне право на свободу та особисту недоторканність і роль Конституційного Суду України у його забезпеченні. Вісник Конституційного Суду України. 2015. № 5. С. 112-117.
4. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про затвердження Заяви Верховної Ради України «Про відступ України від окремих...» Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України Київ: 2015 URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/109896.html>

Головко Олександр Віталійович,
курсант 208 навчальної групи ННІ №1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чеханюк Леся Володимирівна,
старший викладач кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

КОЛІЗІ ТА СУПЕРЕЧНІСТЬ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан – це особливий правовий режим, який вводиться в умовах загрози національній безпеці держави. Він дозволяє органам влади застосовувати спеціальні заходи для забезпечення безпеки та громадського порядку. Однією з ключових проблем в умовах воєнного стану є забезпечення балансу між національною безпекою та дотриманням основних прав і свобод громадян. Конституційні права і свободи громадян можуть бути обмежені під

час воєнного стану, але такі обмеження повинні мати чіткі конституційні межі та бути обґрунтованими [1].

Варто наголосити, що під час воєнного стану держава може тимчасово обмежити певні права і свободи громадян для забезпечення національної безпеки. До таких обмежень можуть належати:

- свобода пересування: введення комендантської години, обмеження на в'їзд і виїзд до окремих територій, заборона виїзду за кордон для певних категорій громадян;
- свобода слова та інформації: контроль за засобами масової інформації, обмеження на публікації, які можуть загрожувати національній безпеці;
- свобода зібрань та асоціацій: заборона або обмеження масових заходів, мітингів, демонстрацій та зборів;
- право на приватність: можливість проведення обшуків без попереднього дозволу суду, контроль за електронною комунікацією.

Конституція України передбачає можливість обмеження певних прав і свобод в умовах воєнного стану, але встановлює чіткі межі таких обмежень. Зокрема, будь-які обмеження повинні відповідати принципу законності, тобто бути чітко визначеними в законодавстві, та принципу пропорційності, тобто бути необхідними і адекватними до наявної загрози [2]. Зокрема, принцип законності передбачає, що обмеження повинні мати чітке правове обґрунтування, а всі заходи, що вводяться під час воєнного стану, повинні бути закріплені в нормативно-правових актах, що приймаються відповідно до Конституції. Принцип пропорційності означає, що обмеження повинні бути необхідними для досягнення легітимної мети – захисту національної безпеки; вони не повинні бути надмірними і мають мінімізувати негативний вплив на права і свободи громадян.

Однак, надзвичайно важливим завданням під час воєнного стану є забезпечення балансу між національною безпекою та дотриманням прав людини. Це вимагає чіткої координації дій органів влади та дотримання принципів правової держави. Основні аспекти забезпечення такого балансу включають:

- прозорість і підзвітність: органи влади повинні діяти прозоро і бути підзвітними громадськості; всі заходи, що вводяться під час воєнного стану, повинні бути обґрунтованими і публічно оголошеними;
- захист прав вразливих груп: особлива увага повинна приділятися захисту прав вразливих груп населення, які можуть найбільше постраждати від обмежувальних заходів;
- механізми правового захисту: громадяни повинні мати можливість оскаржувати неправомірні дії органів влади в судовому порядку, важливо забезпечити доступ до правової допомоги та ефективних засобів правового захисту.

У наш час надзвичайно великою проблемою є неузгодженість нормативно-правових актів, які суперечать одне одному. Неузгодженість між чинними нормативно-правовими актами, їхнє протиріччя з одного й того самого предмета

регулювання, а також суперечність між двома або більше формально чинними нормами права, прийнятими з одного і того ж питання, в теорії права відомі як колізія норм права [3].

Вища юридична сила закону полягає також у тому, що всі підзаконні нормативно-правові акти приймаються на основі законів та за своїм змістом не повинні суперечити їм. Підпорядкованість таких актів законам закріплена у положеннях Конституції України. Отже, у випадку суперечності норм підзаконного акта нормам закону слід застосовувати норми закону, оскільки він має вищу юридичну силу.

Зокрема, у разі існування неузгодженості між актами, виданими одним і тим же органом, але які мають різну юридичну силу, застосовується акт вищої юридичної сили [3]. Наприклад, у випадку суперечності норм закону та Конституції України, які прийняті Верховною Радою України, колізія вирішується на користь Конституції, яка має найвищу юридичну силу [4].

Наприклад, на сьогодні обговорюється питання легітимності Президента України, адже згідно Конституції України Президент обирається строком на 5 років (ст. 103), а в ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» зазначається в статті 19, що «в умовах воєнного стану забороняються: зміна Конституції України; зміна Конституції Автономної Республіки Крим; проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування; проведення всеукраїнських та місцевих референдумів; проведення страйків, масових зібрань та акцій» [9]. Ця колізія врегульовується іншою нормою Конституції України (ст.108), яка чітко формулює положення про те, що Президент України виконує свої повноваження до вступу на пост новообраного Президента України [2].

Закони можуть суперечити одне одному і якщо, наприклад, порівнювати Закон України «Про Національну поліцію» [5] та Закон України «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» [6], то в ЗУ «Про Національну поліцію» підстави перевірки документів зазначені в статті 35 цього закону, а в ЗУ «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» зазначаються додаткові підстави і для перевірки також потрібний відповідний наказ коменданта.

Проте, якщо з документами, що мають різну юридичну силу, зрозуміло, то з нормативно-правовими актами, що мають однакову юридичну силу, все складніше, адже незрозуміло, який закон застосовувати чи використовувати в певних ситуаціях. У разі існування неузгодженості між нормами, виданими одним і тим самим нормотворчим органом, застосовується акт, виданий пізніше, навіть якщо прийнятий раніше акт не втратив своєї чинності. Така неузгодженість може виникнути внаслідок того, що прийняття нової норми не завжди супроводжується скасуванням «застарілих» норм з одного й того ж

питання [3; 4].

Крім того, при розбіжності між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом перевага надається спеціальному, якщо він не скасований виданим пізніше загальним актом [3; 4]. Загальні - розраховані на все населення. Низка законів, насамперед кримінальних, поширюються на громадян держави незалежно від місця їх перебування (за кордоном). Спеціальні - розраховані на певне коло осіб. Одні закони поширюються на всіх індивідуальних і колективних суб'єктів, інші - лише на конкретну категорію осіб (пенсіонерів, військовослужбовців, лікарів, вчителів тощо). Їх дія в просторі та за колом осіб не збігається. Іноземні громадяни і особи без громадянства прирівняні в правах і обов'язках із громадянами держави за деякими винятками. Їм не надаються окремі права і на них не покладаються певні обов'язки: обирати і бути обраними до державних органів країни, бути судьями, перебувати на службі в збройних силах тощо [7; 8].

Таким чином, в умовах воєнного стану забезпечення балансу між національною безпекою та дотриманням прав людини є надзвичайно важливим і складним завданням. Обмеження прав і свобод громадян повинні мати чітке правове обґрунтування і відповідати принципам законності та пропорційності. Тільки за таких умов можна досягти ефективного захисту національної безпеки, не порушуючи основних прав і свобод людини.

Варто наголосити, що вирішення колізії між законами, що мають однакову юридичну силу, потребує ретельного аналізу та застосування принципів правової ієрархії та спеціалізації. У випадках, коли закони суперечать один одному, суди та юристи часто застосовують принцип, за яким спеціальний закон переважає над загальним, а новіший закон - над старішим. Для подолання прогалів між законами важливо використовувати методи системного аналізу та правового тлумачення, залучаючи доктрину і прецеденти. Вирішення таких питань також вимагає активної роботи законодавчих органів для вдосконалення правової системи та усунення недоліків шляхом прийняття нових, чіткіших норм. Було б доречно офіційно затвердити порядок юридичної сили та ієрархію нормативно-правових актів. Раніше вже були спроби офіційно закріпити ієрархію нормативно-правових актів, проте цей закон був відхилений [10].

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 виданий Голос України, Урядовий кур'єр, Офіційний вісник України, Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996, виданий «Голос України», «Відомості Верховної Ради України», «Офіційний вісник України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Щодо практики застосування норм права у випадку колізії : Лист Міністерства юстиції України від 26.12.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text>
4. Щодо порядку застосування нормативно-правових актів у разі існування неузгодженості між підзаконними актами : Лист Міністерства юстиції

України від 30.01.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3526323-09#Text>

5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015, Голос України, Урядовий кур'єр, Офіційний вісник України, Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

6. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text>

7. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 виданий Голос України, Офіційний вісник України, Урядовий кур'єр, Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>

8. Нормативно-правові акти: поняття, види, дія нормативно-правових актів у часі, просторі й за колом осіб : Osvita.ua. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9861/>

9. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 виданий Голос України, Урядовий кур'єр, Відомості Верховної Ради України, Офіційний вісник України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

10. Проект Закону про нормативно-правові акти. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=31313